

Obsah

1.	<i>Deduktivně formulované dynamické systémy</i> (P. Zítek)	9
1.1	Základní pojmy formulace systémové úlohy	9
1.1.1	Objekt a systém — matematický model	9
1.1.2	Struktura systému a její záznam	11
1.1.3	Zpětná vazba	13
1.1.4	Identifikace systému	13
1.1.5	Simulace systému, počítačový model	15
1.2	Relace a stav dynamického systému	16
1.2.1	Systém a čas	16
1.2.2	Statická a dynamická relace	17
1.2.3	Relace integrace a zpoždění	17
1.2.4	Linearita relací systému	20
1.2.5	Vektorová lineární statická relace	21
1.2.6	Některé zákony dynamiky ve fyzice	22
1.2.7	Stav dynamického systému	24
1.3	Struktura a odezva spojitého dynamického systému	27
1.3.1	Blokové schéma struktury stavové formulace	27
1.3.2	Odezva systému — metoda postupných intervalů	29
1.3.3	Stavová trajektorie systému	33
1.3.4	Technické řešení stavové rovnice; existence	33
1.3.5	Lineární systém — dekompozice a superpozice	37
1.3.6	Příklad aplikace — model směšovacího reaktoru	40
1.4	Diskrétní formulace dynamického systému	44
1.4.1	Relace a struktura diskrétního systému	45
1.4.2	Diskrétní realizace relace zpoždění D	45
1.4.3	Algoritmus rekurentního výpočtu diskrétní změny stavu	47
1.4.4	Příčinkové funkce a diskrétní formulace lineárního systému	50
1.5	Řiditelnost změny stavu systému	53
1.6	Rovnovážný stav systému	56
1.6.1	Singulární body a jejich typy	58
1.6.2	Astatický systém, nevlastní singulární bod	60
1.6.3	Singulární bod s mezním cyklem	62
1.6.4	Klasifikace rovnováhy systému	63
1.6.5	Statická charakteristika systému	64
1.6.6	Statická citlivost a invariantnost	65
1.7	Stabilita rovnovážného stavu systému	67
1.7.1	Charakteristická rovnice lineárního systému	68
1.7.2	Michajlovova—Leonhardova metoda	71
1.7.3	Konformní zobrazení $M(\lambda)$ a vlastní kmity	73
1.7.4	Stabilita nelineárního systému v linearizaci	75
1.7.5	Stabilita chyb simulace	78
1.8	Přerušení platnosti relací, typické nelinearity	79
1.8.1	Typické nelinearity	80
1.8.2	Omezení integrace	83
1.9	Měřítkové vztahy a podobnost systémů	83
1.9.1	Vyrovnaní koeficientů stavové rovnice	84
1.9.2	Poměrný čas a dynamické přizpůsobení	86
1.9.3	Matematická podobnost systémů	90

2.	<i>Induktivně identifikované dynamické systémy (F. Zitek)</i>	91
2.1	Základní pojmy induktivní identifikace systému	91
2.1.1	Podmínky identifikace experimentem	92
2.1.2	Rozdělení charakteristik relace V/V	93
2.2	Spojité deterministické vyjádření relace V/V	94
2.2.1	Váhové a přechodové funkce systému	94
2.2.2	Funkce přenosu spojité relace V/V	100
2.2.3	Výpočet parametrů integrací váhové funkce	103
2.3	Diskrétní deterministické vyjádření relace V/V	106
2.3.1	Teorém vzorkování	106
2.3.2	Vyjádření relace V/V diferenční rovnicí	107
2.3.3	Určení koeficientů diferenční rovnice. Minimální realizace	108
2.3.4	Diskrétní přenos	111
2.4	Náhodný proces a stochastické charakteristiky relace V/V	113
2.4.1	Stacionární a ergodický proces	113
2.4.2	Korelační funkce náhodného procesu	115
2.4.3	Vzájemná korelační funkce relace V/V	116
2.5	Identifikace parametrů z dat zkeslených náhodným procesem	118
2.6	Volba vektoru stavu a zpoždění	120
2.6.1	Metoda postupné integrace	120
2.6.2	Snižování řádu derivace	125
2.6.3	Rozklad přenosu pomocí kořenových činitelů	128
2.7	Volba stavových proměnných diskretní formulace	130
2.7.1	Snižování řádu diferenci SŘD-d	130
2.7.2	Metoda lineárních kombinací vstupu a výstupu, MPI-d	132
2.8	Citlivostní funkce systému	133
2.8.1	Citlivostní systém	135
2.8.2	Vzájemné vztahy mezi citlivostními funkcemi	138
3.	<i>Aproximace systémů se spojitě rozloženými parametry (P. Zitek)</i>	140
3.1	Pojem soustředěných a spojitě rozložených parametrů	140
3.2	Popis kontinua parciální diferenciální rovnicí	142
3.2.1	Počáteční a okrajové podmínky	144
3.3	Diskrétní nahrazení polohové proměnné	146
3.3.1	Diskrétní aproximace derivací	147
3.3.2	Rozklad parciální diferenciální rovnice na stavovou formulaci	148
3.4	Fyzikální interpretace diskretního nahrazení l	152
3.4.1	Pojem kompartmentu a jeho použití	154
3.4.2	Zpoždění D jako důsledek diskretního nahrazení l	155
3.4.3	Příklad aplikace	156
3.5	Metoda přímek CSDT	160
4.	<i>Počítačový model (V. Novák)</i>	162
4.1	Paralelní a sériový princip počítačového modelu	162
4.2	Elektronický analogový počítač	164
4.2.1	Definice, obecná lineární operační jednotka	164
4.2.2	Integrátor	166
4.2.3	Sumátor a invertor	170
4.2.4	Přehled lineárních operačních jednotek analogového počítače	170
4.2.5	Koeficientový potenciometr	171
4.2.6	Nelineární operační jednotky analogového počítače	174
4.2.7	Hybridní operační prvky a jednotky analogového počítače	177
4.2.8	Logické a číslicové jednotky	177
4.3	Základy programování pro analogový počítač	179
4.3.1	Programové schéma, vývojový diagram	179
4.3.2	Metoda snižování řádu derivace	180

4.3.3	Metoda postupné integrace	187
4.3.4	Zobrazení závisle proměnné veličiny. Normalizace	190
4.3.5	Dynamické přizpůsobení	191
4.3.6	Počítačový model dopravního zpoždění	195
4.3.7	Repetiční a iterační výpočty	197
4.3.8	Generování funkcí. Implicitní výpočet	202
4.3.9	Realizace a ladění analogového počítačového modelu	208
4.4	Číslicový počítač a sériové pracující model	208
4.4.1	Blokové schéma číslicového počítače, algoritmus, vývojový diagram a program	208
4.4.2	Sériové pracující model	212
4.5	Stručný přehled metod numerického řešení diferenciálních rovnic	213
4.5.1	Úvod	213
4.5.2	Jednokrokové metody	215
4.5.3	Víceprokové metody	221
4.5.4	Změna integračního intervalu	227
4.5.5	Porovnání jedнокrokových a víceprokových metod	228
4.5.6	Řešení stavových rovnic	228
4.6	Simulační jazyky	231
4.7	Hybridní výpočetní systém a sériové paralelní model	237
4.7.1	Blokové schéma hybridního výpočetního systému	237
4.7.2	Přehled programového vybavení	241
4.7.3	Kontrola počítačích sítí v hybridním systému	242
4.7.4	Knihovna hybridních podprogramů	242
4.8	Vývoj počítačových modelů	246
5.	<i>Optimalizace parametrů</i> (V. Novák)	251
5.1	Optimální řízení a optimalizace parametrů dynamického systému	251
5.1.1	Problém optimality	251
5.1.2	Kritérium optimality. Optimalizace řízení	252
5.1.3	Optimalizace parametrů	252
5.1.4	Příklady využití optimalizačních metod	253
5.2	Přehled praktických metod optimalizace parametrů	253
5.2.1	Volba kritéria optimality	253
5.2.2	Definice množiny přípustných realizací vektoru parametrů	254
5.2.3	Statická a dynamická optimalizace parametrů	255
5.2.4	Podmínky existence extrémů kritériální funkce Q na otevřené množině přípustných realizací	256
5.2.5	Podmínky existence extrémů na hranici H_a množiny přípustných realizací $\mathcal{A}_a$	258
5.3	Nepřímé (analytické) metody optimalizace parametrů	259
5.4	Přímé (experimentální) metody dynamické optimalizace parametrů s deterministickým charakterem	259
5.4.1	Obecné vlastnosti	259
5.4.2	Jednparametrické optimalizační metody	261
5.4.3	Diskrétní srovnávací metody jednparametrické optimalizace	262
5.4.4	Princip minimaxu	265
5.4.5	Metoda postupného dichotomního vyhledávání	266
5.4.6	Fibonacciova metoda	266
5.4.7	Metoda zlatého řezu	268
5.4.8	Aplikace jednparametrických vyhledávacích strategií v diskretním případě	269
5.4.9	Vzájemné porovnání konvergence vyhledávacích metod jednparametrické optimalizace	270
5.4.10	Obecná charakteristika víceparametrické optimalizace	271
5.4.11	Zahájení a ukončení víceparametrického optimalizačního procesu	273
5.4.12	Otevřený optimalizační proces	275
5.4.13	Mapovací metoda („Brute—Force“)	276
5.4.14	Metoda cyklické záměny parametrů	277
5.4.15	Princip diskretní gradientní metody	278
5.4.16	Výpočet gradientu	280
5.4.17	Konvergenční konstanta diskretní gradientní metody	284
5.4.18	Modifikace gradientní metody	287

5.4.19	Kvazistatická gradientní metoda	292
5.4.20	Hranice uzavřené množiny přípustných realizací vektoru parametrů $\mathcal{M}_a$	296
5.5	Metody náhodné optimalizace parametrů	297
5.5.1	Obecné vlastnosti	297
5.5.2	Prostá náhodná optimalizace	298
5.5.3	Náhodná optimalizace s pamětí úspěšného směru	302
Literatura	. . . . .	304
Rejstřík	. . . . .	306